

Klimatruslen er et livsvilkår for børn og unge, siger Esther Kjeldahl

Publiceret 04/01/2021 i Bøger/KLIMAKRISE af Hans Erik Avlund Frandsen

KLIMA // BOGOMTALE – Kender vi ikke alle de mennesker, der formaner andre om, at de ikke skal spise kød eller bruge plastikposer – eller flyve? Jo, svarer Esther Kjeldahl i en ny bog – og det er den sikre vej til at afspore klimakampen, der nemlig ikke er et individuelt problem. “Drop al moraliseringen og alle bebrejdelserne. Det skaber kun dårlig stemning. Du bliver selv et dårligere menneske af at bebrejde og skælde ud på dem, du ellers holder af. Desuden virker det stik imod hensigten: folk bliver trodsige og modvillige eller vrede”. I stedet skal protesterne ud på samfundsplanet, og

vi skal støtte og hjælpe hinanden, skriver Hans Erik Avlund Frandsen, der har læst bogen.

Klimaangst hos børn er mere og mere almindeligt. Det ytrer sig som ængstelse, tristhed eller regulær angst. Også de unge synes i stigende omfang at være bekymrede over de fremtidsudsigter, der rulles op for dem af klimatruslen.

Hvordan mon det påvirker deres liv?

De unge oplever voksne, som måske også har en fornemmelse af, at klimakrisen er en alvorlig trussel, men som ofte i praksis slår følge med alle dem, der slår det hen, lader som ingenting, bagatelliserer, nægter at indse, at krisen kræver store forandringer.

Esther Kjeldahls gode råd er: find nogen, du har tillid til, og fortæl, hvad du tænker og føler. Få det ud, del hinandens bekymringer. Alene det er en lettelse. Næste trin: accepter, at du kun kan gøre en begrænset indsats. Find ud af, hvad du er bedst til, og hvad du synes er sjovest

De står over for politikere, som ikke tager ansvaret på sig, men – som regeringens nye skattereform er et godt eksempel på – kommer med små lappeløsninger, mens man lover, at om nogle år, så vil man tage fat. Og alt imens ordet ”grøn” lyses af som et mantra, der skal dække over det reelle svigt.

De står også over for videnskabsmænd, som dokumenterer, at tiden er knap og at vi er på vej mod de ”tipping points”, der vil få klimaforandringerne til at gå i selvsving.

Hvordan er det at være ung i den situation? Det har Esther M. Kjeldahl skrevet en fremragende bog om. Den er personlig, lettilgængelig, oplysende og fyldt med både praktiske og næsten terapeutiske forslag til, hvordan man kan håndtere den svære situation.

Bogen hedder **”Vi er sammen om at mærke det”**. Det er en fin titel, fordi den fremhæver de to ting, der er centrale for Kjeldahl:

At følelserne er vigtige, og at klimakrisen er vi sammen om. Både fordi, den rammer alle, og fordi den kun kan håndteres, hvis tilstrækkeligt mange går sammen om sagen.

Viden og tal er uomgængelige. FN's klimapanel og de videnskabelige kendsgerninger er et bagtæppe for alle bogens overvejelser.

Fokus på den enkelte forbrugers indsats er en afledningsmanøvre. Vi kan godt hver især gøre en del, men i det store regnskab batter det ikke meget

Men det særlige ved Esther Kjeldahls bog er hendes insistensen på, at man har lov til og brug for at udtrykke sin vrede, sin afmagt, sin sorg over de ødelæggelser af natur, dyr og mennesker, klimakrisen allerede har forårsaget, og som vil mangedobles i de unges levetid, hvis der ikke gribes anderledes drastisk ind, end det sker i dag.

Alt for mange unge går alene med deres bekymring. Ofte er det ubekvem at tale om. Indirekte kommer man til at anklage de andre, og har man gode svar på, hvad man skal gøre? Bliver man kaldt hellig eller *klimatosse*? Bliver man uvenner med familie og venner, hvis man gør opmærksom på, at kød, flyrejser og et stort forbrug er med til at *forværre* krisen?

Bliver man mødt med hyklerargumentet, der jo kan sættes ind overalt, hvor den unge gør *noget*, men ikke er 100% konsekvent i hele sin livsførelse.

Kjeldahls gode råd er: find nogen, du har tillid til, og fortæl, hvad du tænker og føler. Få det ud, del hinandens bekymringer. Alene det er en lettelse.

Næste trin: accepter, at du kun kan gøre en begrænset indsats. Find ud af, hvad du er bedst til, og hvad du synes er sjovest. Og pas på dig selv, hvil ud og lad op.

Men det er kun de første trin. Vi skal indse, at fokus på den enkelte forbrugers indsats er en afledningsmanøvre.

Vi kan godt hver især gøre en del, men i det store regnskab batter det ikke meget. Når det alligevel er en god ide at ændre livsstil, er det, fordi den vej skal vi under alle omstændigheder, og fordi det giver os indsigt i, at det er nødvendigt med *politiske* beslutninger.

Men man kan være aktivist på mange niveauer, og Kjeldahl ved om nogen, at perfektionisme er den sikre opskrift på udbrændthed. Man må deltage med det, man har ressourcer til og prøve at holde sig til det, der er sjovt og glædesfyldt

Hvis man f.eks. ikke vil flyve eller køre i bil, opdager man, at samfundet er organiseret, så det er vanskeligt at klare sig uden. Så begynder man at spørge, hvorfor det er sådan, og at overveje hvordan det *kunne* være.

Nået så langt begynder man at opdage, at der er bestemte tankemønstre eller "grundideer", der præger vores samfund. Fx at naturen opfattes som en "ressource", som vi mennesker

kan "bruge" til noget. Man opdager måske, at vi tænker alt for snævert om, hvad det er, vi har "brug" for.

Er det en selvfølge, at det altid er *økonomiske* beregninger, der tæller? Spørgsmålene hober sig op, hvis man først har indset at "klimakrisen er det *ultimate* filosofiske problem", som hun skriver på s. 109 i bogen, der rejser nogle fundamentale spørgsmål om, hvad der dybest set betyder noget for os; og som tvinger os til at tænke over, hvordan vi skal fordele de begrænsede forbrugsgoder, det er muligt at producere uden at save den gren over, vi selv sidder på.

Den politiske og samfundsmæssige vinkel kan man følge, når man stemmer ved valgene. Men børn under 18 har ikke stemmeret. Og vi har de sidste par år erfaret, at selv et massivt vælgerpres ikke er nok til, at politikerne rykker for alvor. De vedtog en klimalov, og det var stort. Men så gik det i stå.

KLIMATRUSLEN ER ET REELT LIVSVILKÅR FOR UNGE, SOM MÅ STÅ SAMMEN OM AT FINDE KOLLEKTIVE BUD PÅ LØSNINGERNE, SIGER ESTHER KJELDAHL I SIN NYE BOG. FOTO: PEOPLE'S PRESS.

Det kalder på et fortsat pres, der ligesom før klimaloven må komme "nedefra" gennem aktioner og demonstrationer og alle mulige former for oplysning og påvirkning af vælgere og politikere.

Der er en enorm styrke i den glæde, der ligger i at være i et fællesskab, hvor man deler erfaringer og slås for at modvirke de ødelæggelser, man i sit hjerte ved, er forkerte

Her bindes bogens hovedtemaer sammen i en smuk sløjfe:

Vil man som ung i dag overleve mentalt, må man dele sin angst med andre men først og fremmest *handle* sammen med andre. Der er en enorm styrke i den glæde, der ligger i at være i et fællesskab, hvor man deler erfaringer og slås for at modvirke de ødelæggelser, man i sit hjerte ved, er forkerte.

Svaret på den eksistentielle udfordring er: bliv klimaaktivist!

Det lyder mere dramatisk, end det er ment.

Men man kan være aktivist på mange niveauer, og Kjeldahl ved om nogen, at perfektionisme er den sikre opskrift på udbrændthed.

Man må deltage med det, man har ressourcer til og prøve at holde sig til det, der er sjovt og glædesfyldt.

Og der er en opgave til alle. Der skal organiseres demonstrationer, laves musik og sange, males bannere, digtes, laves kaffe og mad til møderne, de deprimerede skal trøstes, de skuffede opmuntres, familiemedlemmer og venner skal inddrages.

Her har forfatteren et godt råd: drop al moraliseren og alle bebrejdelserne. Det skaber kun dårlig stemning. Du bliver selv et dårligere menneske af at bebrejde og skælde ud på dem, du ellers holder af. Desuden virker det stik imod hensigten: folk bliver trodsige og modvillige eller vrede.

Jeg tror, at mennesker altid godt kan finde ud af at tale sammen. Det kan godt være svært, hvis man har uforenelige verdenssyn. Men hvis man har en samtale med et andet menneske og lytter efter, hvad deres bekymringer er, så kan man næsten altid godt komme frem til et eller andet

Kjeldahl ved godt, at kampen er svær. Der er magtfulde økonomiske interesser som gør, hvad de kan for at påvirke politikerne til *ikke* at ændre noget.

Hvad stiller man op med det?

Det har bogen ikke noget svar på. Og det er også for meget forlangt.

Men vi er nødt til at diskutere, hvordan vi får skabt et nyt økonomisk system, som ikke forudsætter en kontinuerlig økonomisk vækst, der ødelægger selve livsgrundlaget. Teknologien skal nok blive mere og mere grøn. Men al produktion kræver naturressourcer, og de er begrænsede.

Alene derfor er det ikke holdbart at regne med, at vi år efter år verden over kan øge væksten med de ca. 2%, som økonomerne anslår er nødvendigt, hvis ikke systemet skal bryde sammen.

Kjeldahl opfordrer til, at man selv analyserer og diskuterer, og sådan må det være. I betragtning af kapitalinteressernes dominans og politikernes trækken det hele i langdrag er der er noget smukt og håbefuldt over, at vreden og afmagten til slut i bogen er blevet til en nøgtern aktivisme, og en tro på at vi kan *sammen*.

Som Cathrine fra Den grønne studenterbevægelse siger:

”Jeg vil jo gerne have, at der skal ske en positiv forandring, hvor vi er forstående, og folk gerne vil være med. Jeg tror, at mennesker altid godt kan finde ud af at tale sammen. Det kan godt være svært, hvis man har uforenelige verdenssyn. Men hvis man har en samtale med et andet menneske og lytter efter, hvad deres bekymringer er, så kan man næsten altid godt komme frem til et eller andet”.

[LÆS MERE I POV OM KLIMAKRISEN HER](#)

Topillustration: Esther Kjeldahl har skrevet en ny bog om klimatruslens realitet og hvad man kan gøre ved den – især med henblik på børn og unges livsvilkår. Foto: People's Press, YouTube, video om bogen.

- HANS ERIK AVLUND FRANDBSEN
- SENESTE ARTIKLER

Jeg har undervist på RUC, KU, Det Fri Gymnasium og Frederiksborg Gymnasium i dansk og filosofi. Gennem årene har jeg skrevet bøger og artikler om bl.a. nyere danske historie, herunder "Klassesamarbejde og klassekamp - Danmark 1940-78", "Socialdemokratiets (ide)historie", "Marx og Kierkegaard", "Piketty" og "Om kapitalismen og klimatruslen".